

доступу: <http://www.skeptictank.org/homohurt.htm>.

46. Homosexuality and Hope. – Режим доступу: <http://www.cathmed.org/publications/homosexualityarticle.htm>.

47. Hudson W. W., Ricketts W. A. A strategy for the measurement of homophobia // Journal of Homosexuality. – 1980. – Vol. 5. – P. 356–371.

48. International Day Against Homophobia Set For 17 May. – Режим доступу: http://bent.com/news/international_day_against_homophobia_set_for_17_may.php. 49. Jeffreys Sh. Anticlimax: a feminist perspective on the sexual revolution. – New York, 1991.

50. Katz J. N. The Invention of Heterosexuality // Socialist Review. – 1990. – 20 (1). – P. 7–34.

51. Kelly G. F. Sexuality Today: The Human Perspective / Updated 7th ed. – Boston, 2004.

52. Map of homophobic and transfobic hate crime/speech - hate map. – Режим доступу: <http://www.ilga-europe.org/content/download/16551/107045/version/3/file/hate+map.pdf>.

53. Official Journal of the European Union C 306, 17.12.2007 - European Union. – Режим доступу: http://bookshop.europa.eu/is-bin/INTERSHOP.enfinity/WFS/EU-Bookshop-Site/en_GB/-/EUR/ViewPublication-Start?PublicationKey=FXAC07306. 54. Pleck J. H. The gender role strain paradigm: An update // A new psychology of men / R.F. Levant & W.S. Pol-lack (Eds.). – New York, 1995.

55. Plummer D. Homophobia and health: Unjust, anti-social, harmful and endemic // Health Care Analysis. – 1995. – Vol. 3, No 2. – P. 150–156. – Режим доступу:

<http://www.springerlink.com/content/7x65461m8u631177/>.

56. Queer Theology: Rethinking the Western Body / G. Loughlin (Ed.). – Malden, Massachusetts, 2007. – Режим доступу: <http://depositfiles.com/ru/files/70w9xhwhy>. 57. Resolution on equal rights for gays and lesbians in the EC. – Режим доступу: http://www.europarl.europa.eu/pv2/pv2?PRG=CALDOC&TPV=DEF&FILE=980917&TXTLST=7&POS=1&SDOCTA=10&Type_Doc=RESOL&LANGU E=EN.

58. Safety in Our Schools Strategies for Responding to Homophobia. – Режим доступу: <http://www.glhv.org.au/node/311>.

59. Seidman S., Meeks C, Traschen F. Beyond the closet? The changing social meaning of homosexuality in the United States // Sexualities. – 1999. – No 2 (1). – P. 9–34.

60. South Africa to have gay weddings. – Режим доступу: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/4487756.stm>.

61. State-sponsored Homophobia. 2008. – Режим доступу: www.gaylawnet.com/ezine/crime/ILGA_2008.pdf.

62. Template: World homosexuality laws map. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Template:World_homosexuality_laws_map.

63. The Assemblies of God and Homosexuality. – Режим доступу: http://www.religioustolerance.org/hom_aog.htm.

64. The State of the World Atlas / D. Smith, Eight Ed. – London, 2008.

Микола Окса

Національні ґендерні цінності як основи виховання студенток

Стаття присвячена проблемі використання національних ґендерних цінностей у вихованні студенток. Особистісна самоактуалізація жінки, зокрем, продуктивна професійна діяльність, можлива за умови збереження та втілення нею в життя її істинно ремінних ознак і цінностей.

This article is devoted to the problem of introducing national gender values in female students education. Woman's personal self-actualization especially effective professional activity, is possible in case of Keeping and implantation of her feminine characteristics and valuts.

Національне відродження та подальший розвиток духовної культури українського народу зумовили те, що з кожним роком все більше представниць так званої «слабкої статі» займають ключові посади керівників на підприємстві, в закладах культури й освіти тощо. Водночас треба констатувати, що й

сьогодні статево-рольові пережитки значно ускладнюють професійне та особисте життя багатьох жінок. Однак слід нагадати, що в предків сучасних українців жінка традиційно займала гідне місце в громаді. У світлі цього корисно проаналізувати ґендерні уявлення староукраїнського суспільства про роль жінки як його представниці, а також визначити педагогічні можливості щодо використання національних цінностей українського народу в процесі виховання сучасних студенток вищих навчальних закладів.

Аналіз літератури свідчить, що ґендерна проблематика посідає центральне місце в наукових працях багатьох учених: Т.Бендас, Ш.Берн, Є.Ільїна, І.Жеребкіної, Д.Колесова, І.Кона, М.Семченко, В.Симонова, А.Хрипкової та інших. У контексті нашого дослідження особливий інтерес представляють також наукові праці, в яких автори (Т.Говорун, В.Кравець, В.Павленко, С.Таллін та ін.) висвітлюють стародавні уявлення

українського народу, в яких відображалось ставлення до жінки як члена громади.

Історичний аналіз стану жінки в староукраїнському суспільстві свідчить, що в ті часи до неї ставилися з великою повагою і вона мала набагато більше прав, ніж у більшості інших народів. Це, насамперед, підтверджують основні нормативи статево-рольової поведінки в староукраїнців, котрі відображені в українському фольклорі, мистецтві, побутовій звичаєвості. Вони суворо регламентували поведінку представників різної статі в шлюбно-сімейних стосунках і суспільному житті, забезпечуючи при цьому соціальні права жінки. Дихотомічність функцій чоловіків та жінок не супроводжувалася дискримінацією жіночої статі та не була далекою від патріархальної моделі міжстатевих взаємин. Так, із літературних джерел відомо, що на староукраїнських землях не тільки юнаки, але й дівчата мали право на спадщину. Причому тут відбувався рівномірний розподіл батьківського майна між усіма дітьми, включаючи й дочок. Зокрема, у відомій пам'ятці культури часів Київської Русі «Правді руській» зазначається, що мати мала право передати власне майно тому сину, який краще піклується про неї, або доньці, яка її годує.

У наш час відбувається переосмислення багатьох аспектів людського життя, зокрема відмінностей статі щодо самореалізації особистості. Більшість людей орієнтацію на сім'ю та на творчість проявляють у напрямку активності та продуктивності особистості в цих сферах життєдіяльності. Тобто, якщо серед ціннісних орієнтацій людини домінує креативність, то і в житті вона здатна проявити більшу творчу активність і продуктивність. У таких людей вільний час присвячується творчим інтересам. Людина влаштовує своє життя залежно від тих цінностей, на які вона орієнтується. Це проявляється і в тих людей, котрі спрямовані більшою мірою на роботу, і в тих, котрі налаштовані на пізнання або на сім'ю [1].

На сучасному етапі розвитку суспільної свідомості жінка має право приймати багато рішень самостійно. Сьогодні вона спроможна робити кар'єру нарівні з чоловіками, управляти підприємством, займатися політикою, присвячувати себе науці, забезпечувати сім'ю.

На початку ХХ століття проблема жіночого призначення привертала увагу й учених-біологів. Так, І.І. Мечников уважав, що прогресивний розвиток жінки здійснюється на шкоду її здатності до розмноження, виховання дітей, подібно до того, як посилена діяльність робочих бджіл,

мурах і термітів є в подальшому наслідком їх безпліддя. На думку вченого доказом цього були Сполучені Штати. Адже жінки-янки з давніх пір турбуються про власний розвиток і досягли в цьому напрямі великих успіхів, проте це зашкодило здатності до розмноження й сімейного життя [3]. Судження вченого є актуальними й на початку третього тисячоліття.

Але вибір життєвого шляху є особистим рішенням кожної людини, він детермінується тими цінностями й установами, які домінували в тому оточенні, у якому виховувалася особистість. Сучасна система освіти характеризується тим, що більшістю педагогів є жінки, і тому необхідно, щоб вони були гармонійними й психологічно здоровими особистостями. Важливо, щоб у них був стан душевного благополуччя, який передбачає відсутність хворобливих психічних проявів, адекватність регуляції поведінки в умовах навколишньої дійсності, спілкування, діяльності.

Правильний вибір життєвих цілей – вирішальна умова психологічного здоров'я особистості. За допомогою процесів отримання та переробки інформації людина відображає внутрішній світ і власні стани. Відповідно, адекватне відображення психікою зовнішнього та внутрішнього світу є необхідною умовою адаптування людини до навколишнього середовища. Будь-які патологічні зміни психіки супроводжуються порушенням пізнавальної та емоційної інформації між особистістю й середовищем.

Таким чином, успішна організація життєдіяльності жінки та її психологічне здоров'я передбачають забезпечення оптимальних за змістом і обсягом інформаційних потоків. Уміння розшифрувати свій психічний стан і вплинути на нього, знання своїх сильних і слабких характерологічних особливостей, уміння адекватно оцінити рівень своїх фізичних і психічних можливостей – це все ознаки психологічно здорової особистості. Людина повинна вміти керувати своїм психічним здоров'ям, адже психологічне здоров'я учня або студента значною мірою детерміноване особистістю викладача та системою взаємовідношень між ними.[5].

Французькі психологи виділили три основні фази в житті жінки: соціалізація, накопичення інтелектуального та професійного досвіду; народження та виховання дітей; самоактуалізація, реалізація особистісного потенціалу.

Проте сьогодні можна констатувати той факт, що друга фаза, а саме: народження та виховання дітей - нерідко свідомо або

несвідомо відторгається жінкою. Часто реалізація материнства відкладається на невизначений термін, оскільки самоактуалізація та реалізація особистісного потенціалу для жінки є вагомішою. Сучасні тенденції в соціумі представляють привабливою жінку з проявами маскулітності. Чоловічі риси характеру проявляються в професії, у сімейних стосунках, у спілкуванні. Прагнення домінувати, контролювати, бути діловою жінкою стає причиною для витіснення істинно фемінних ознак. Проте ще К.Г. Юнг уважав, що різниця між жінкою і чоловіком полягає в тому, що чоловік прагне досконалості, а жінка цілісності. У цьому і є помилка багатьох жінок: переймаючи на себе чоловічі функції, вони підсвідомо наслідують їхні прагнення. А природа жінки вимагає цілісності, рівномірного для її особистості поєднання фемінності й маскулітності.

Прихильники психоаналізу вважають, що суспільство повинно зробити сучасну жінку більш маскулітною, тобто дати їй можливість пізнати своє істинне Я. Певною мірою жінка завжди була в контакт з своїм Я, але архетипу завжди потрібне нове пізнання. Жінка повинна по-новому відчувати свою істинну природу, але не ідентифікуючи себе повністю зі своїми чоловічими рисами, а лише використовуючи легку маскулітність для того, щоб знову усвідомити свої фемінні характеристики. У протилежному разі це негативно впливає не лише на неї як на особистість, а й на культуру загалом. Адже саме ремінне начало набувало особливого значення в епохи культурних змін. Жодна культура не здатна до духовного відродження без материнської першооснови: для культури це навіть важливіше, ніж для окремої людини.

Необхідно зазначити, що для багатьох професій жінки народження нею дитини може сприяти удосконаленню її професійних якостей і навичок, що продуктивно відобразиться на особистісному рості жінки та її самоактуалізації. Зокрема, це сфера науково-педагогічної діяльності, де продуктивне материнство позитивно впливає на взаємодію жінки-викладача зі студентською та учнівською аудиторіями. Коли ми говоримо про продуктивне материнство, то погоджуємося з думкою Е. Фромма щодо продуктивної любові, котра містить кілька складових: турботу, відповідальність, повагу і знання [4].

У материнській любові стосунки між двома партнерами є рівноправними, оскільки дитина безпорадна й залежить від матері. Щоб розвиватися, вона повинна ставати все більш незалежною, доки потреба в матері не зникне взагалі. Таким чином, взаємостосунки

«матир - дитина» парадоксальні й деякої мірою трагічні. Вони потребують великої любові з боку матері, але саме ця любов повинна допомогти дитині відділитися від матері та стати повністю незалежною. Матері легко любити свою дитину до початку процесу віддалення, але багатьом не вдається одночасно любити дитину й дозволити їй стати повністю самостійною. Це свідчить про ірраціональну любов матері до дитини, що вказує на наявність глибинно-психологічних проблем у самої жінки, заручником яких стає її власна дитина.

Проте продуктивне, або раціональне, материнство аналізує та розвиває в жінки такі якості, як турботу (оскільки вона активно бере участь у розвитку й становленні щасливої людини), відповідальність (тобто мати відповідає за потреби дитини, котрі остання не може виразити), повагу (коли мати сприймає свою дитину об'єктивно, не переносячи на неї свої страхи й бажання). Продуктивна любов включає в себе також знання того, що дитина – окрема особистість, буде мати власні інтереси, власну сім'ю, власне життя. Прихильники психоаналізу виділяють такі материнські риси, як прояв уваги та співчуття; магічний авторитет фемінності; мудрість і душевне піднесення, що поширюється за межі формальної логіки; будь-який корисний інстинкт або імпульс; все, що називається добротою; все, що дає турботу та підтримку, сприяє розвитку й творчості.

На думку А. Менегетті, найважливішим у житті для жінки є її особистісний ріст. Але він можливий лише за умови звільнення жінки від внутрішніх перешкод. Наприклад, глибинна залежність дочки від матері заважає першій втілити свій потенціал, реалізувати свої можливості та пізнати себе відповідно до проекту життя. Жінка завжди сприймалася як продовжувачка роду, мати сімейства. Сьогодні вона не в змозі усвідомити своє духовне домінування побачити в собі особистість, розум. Жінка й досі ставить на перше місце гру в материнство й шлюбні стосунки.

Завести сім'ю, дітей, на думку А. Менегетті, завжди мило й приємно, але це не є абсолютною, первинною цінністю. Першість завжди належить абсолюту, тобто втіленню історії душі у світі, що дає можливість творити [4]. Але, на нашу думку, жінка, яка здатна до усвідомленого народження дитини, уже є творцем, адже творення породжує творення.

Реалізація материнства є найважливішим актом творення в людському житті. У цьому процесі людина трансцендує, долаючи межі власних можливостей, піднімається над пасивністю й випадковістю

свого існування. Проте творення актуалізує цілеспрямованість та свободу, активність і турботу, адже людина зазвичай любить те, що створює [4].

На жаль, у сучасній Україні, коли дуже часто сумарна зарплата членів родини ледь дотягує до прожиткового мінімуму, багато дівчат заради зміни свого матеріального стану на краще готові пожертвувати важливими життєвими принципами та переконаннями. Проблема виховання в сучасних студенток почуття власної гідності, провідних морально-ціннісних якостей, які повинні поєднуватися з високим професіоналізмом, набуває сьогодні особливої актуальності.

У цьому плані значний виховний ефект має ознайомлення дівчат із традиційними для української культури ґендерними цінностями і, у тому числі провідними для жінки особистісними якостями, доведення того факту, що в минулому староукраїнські жінки поважали себе й готові були боротися за своє кохання та щастя, яке вони вбачали не в купі грошей. Як свідчить наш досвід педагогічної роботи у ВНЗ, залучення студенток до пізнання ґендерних цінностей національної культури може ефективно відбуватися шляхом використання різних педагогічних засобів: ознайомлення дівчат із конкретними історичними документами, художніми творами тощо, в яких висвітлюється висока соціальна

роль жінки в староукраїнському суспільстві; вивчення національних традицій і обрядів, творів народного мистецтва (пісень, казок, прислів'їв тощо), присвячених жінці як члену громади; організація дискусій із метою визначення традиційних для української жінки чеснот, обговорення шляхів їх формування та самовиховання в сучасних студенток як необхідної передумови для успішної особистісної самореалізації.

Таким чином, аналіз існуючої практики становлення жінки в сучасних умовах свідчить про необхідність формування у дівчат рис особистості, які допомагали б їм адаптуватися до умов сьогодення. У цьому процесі важливу роль може відіграти ґендерна культура.

Література:

1. Андреева Т.В. Психология современной семьи. Монография – Апб.: Речь. 2005. – 435 с.
2. Менеgetti А. Женщина третьего тысячелетия / А.Менеgetti. пер. с итальянского Славянской ассоциации Онтопсихологии. Изд.2-е. – М.: ННБФ «Онтопсихология» . – 256 с.
3. Мечников И.И. 40 лет искания рационального мировоззрения. – М., 1913.
4. Фромм Э. Искусство любить / Э.Фромм. пер. с англ.; под. ред. Д.А.Леонтьева. 2-е изд. – СПб.: Издательский Дом «Азбука-классика», 2008. – 224 с.
5. Чекалина А.А. Гендерная психология: Учебное пособие. – М.: «Ось-89», 2006. – 256 с.

Людмила Петришина

Ґендерна освіта у вищій школі: до проблеми впровадження і викладання

У статті розглянуті проблеми введення ґендерних знань у навчальний процес у вищій школі.

The problems of introduction of gender knowledge to the educational process of high school are established in the article.

Одним з головних завдань системи освіти є сприяння становленню в Україні громадянського суспільства – суспільства рівних можливостей, політичних та економічних свобод. Саме освіта виступає важливим чинником і водночас гарантом індивідуального розвитку особистості, формує інтелектуальний і духовний потенціал країни з урахуванням її перспективних цінностей. Основні напрями вдосконалення освіти в умовах сучасних суспільно-політичних та культурних змін визначено Національною доктриною розвитку освіти України у ХХІ ст., законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Державними національними програмами

«Освіта (Україна – ХХІ ст.)», «Вчитель» та іншими. Серед пріоритетних напрямів удосконалення вищої освіти визначено забезпечення її відповідності сучасним вимогам і умовам розвитку суспільства, що, у свою чергу, вимагає пошуку нових форм і засобів навчання, оновлення структури та змісту навчання, розробки нових стратегій, введення в освітню сферу ґендерного компонента. Важливим кроком у вирішенні цих завдань є включення у навчальний процес ґендерної освіти як важливого складника соціалізації особистості.

Проблема досягнення рівності статей розглядається сьогодні як основа демократичного розвитку суспільства, гуманістичного змісту його політичної організації. Питання ґендерної рівності, формування ґендерної політики та її реалізації в життєдіяльності суспільства і, зокрема, в освітній сфері знайшли висвітлення в дослідженнях Т. Василевської, В. Гошовської,